

निलंबित शासकीय सेवकांच्या प्रकरणांचा आढावा.

महाराष्ट्र शासन

सामान्य प्रशासन विभाग,

शासन निर्णय क्र. निप्रआ - ११११/प्र.क्र.८६/११-अ,

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक :- १४ ऑक्टोबर, २०११.

वाचा :-

- १) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक सीडीआर-१३९३/प्र.क्र.७२/११-अ, दिनांक १४.१२.१९९५
- २) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक सीडीआर-१३९६/प्र.क्र.२२/११-अ, दिनांक १४.०६.१९९६
- ३) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक सीडीआर-१३०७/प्र.क्र.३/०७/११-अ, दिनांक १८.१०.२००७
- ४) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक निप्रआ-२००८/प्र.क्र.३/०८/११-अ, दिनांक १४.०३.२००८
- ५) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक निप्रआ-२००८/प्र.क्र.९/०८/११-अ, दिनांक २८.०३.२००८
- ६) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक सीडीआर-१३०८/प्र.क्र.१९/०८/११-अ, दिनांक २७.०६.२००८
- ७) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक निप्रआ-११०८/प्र.क्र.३२/०८/११-अ, दिनांक ०५.१२.२००८
- ८) शासन अधिसूचना, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक सीडीआर-१०११/प्र.क्र.१०९/११, दिनांक ११.१०.२०११

शासन निर्णय :-

प्रस्तावना :- निलंबित शासकीय अधिकारी/कर्मचाऱ्यांच्या निलंबनाची कारणे व त्यांचे गांभीर्य यानुसार त्यांच्या प्रकरणांचा आढावा घेण्यासंदर्भात शासनाने वेळोवेळी वर संदर्भामध्ये दर्शविल्यानुसार शासन निर्णय निर्गमित केले आहेत. या सर्व शासन निर्णयांचे पुनर्विलोकन करून, सर्वसमावेशक व सुस्पष्ट अशा सूचना देण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता.

२. आता, या संदर्भातील, वर नमूद केलेले सर्व शासन निर्णय **अधिक्रमित करून** शासन पुढीलप्रमाणे सूचना देत आहे.

अ) ज्या शासकीय अधिकारी / कर्मचाऱ्यांना बेहिशोबी मालमत्ता, नैतिक अधःपतन, लाच-लुचपत, खून, खुनाचा प्रयत्न, बलात्कार या व अशा गंभीर प्रकरणात **फौजदारी गुन्हा दाखल झाल्यामुळे निलंबित करण्यात आले असेल** अशा प्रकरणात निलंबनाचा नियतकालिक आढावा घेण्यासाठी महाराष्ट्र नागरी सेवा (शिस्त व अपिल) नियम, १९७९ च्या नियम ४(५)(क) च्या

परंतुकातील तरतूदीनुसार (शासन अधिसूचना दिनांक ११.१०.२०११) पुढीलप्रमाणे निलंबन आढावा समित्यांची स्थापना करण्यात येत आहे.

(i) गट 'अ' व गट 'ब' च्या कर्मचाऱ्यांसाठी -

१	मुख्य सचिव	: अध्यक्ष
२	अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव (गृह)	: सदस्य
३	अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव (सेवा)	: सदस्य सचिव
४	महासंचालक, लाचलुचपत प्रतिबंधक विभाग	: सदस्य
५	संबंधित मंत्रालयीन विभागाचे सचिव	: आमंत्रित सदस्य

(ii) गट 'क' व गट 'ड' च्या कर्मचाऱ्यांसाठी (मंत्रालयात कार्यरत कर्मचारी वगळून)-

१	विभागीय आयुक्त	: अध्यक्ष
२	विभागीय समाजकल्याण अधिकारी	: सदस्य
३	विभागीय स्तरावर कार्यरत लाचलुचपत प्रतिबंधक विभागाचा वरिष्ठ अधिकारी	: सदस्य
४	विभागीय उपआयुक्त (महसूल)	: सदस्य सचिव
५	संबंधित कर्मचाऱ्याचा नियुक्ती प्राधिकारी/शिस्तभंग विषयक प्राधिकारी यांचा उप आयुक्त दर्जाचा प्रतिनिधी	: आमंत्रित सदस्य

टिप - वरील समित्यांमध्ये एकही मागासवर्गीय अधिकारी नसेल तर (i) येथील समितीमध्ये सचिव दर्जाचा मागासवर्गीय अधिकारी तसेच (ii) येथील समितीमध्ये उप आयुक्त दर्जाचा मागासवर्गीय अधिकारी यांचा समावेश करण्यात यावा.

ब) मंत्रालयात कार्यरत गट-'क' व गट-'ड' च्या संवर्गातील कर्मचाऱ्यांच्या संदर्भात संबंधित प्रशासकीय विभागाच्या अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव यांनी या शासन परिपत्रकातील परिच्छेद क्र. ४ मधील तरतूदी विचारात घेऊन त्यांच्या स्तरावर आढावा बैठक घेऊन निर्णय घ्यावा, व त्यास शासनाची मान्यता घ्यावी.

क) वरील परिच्छेद २ (अ) मधील निलंबन आढावा समितीची बैठक तसेच, परिच्छेद २ (ब) मधील आढावा बैठक किमान दर ३ महिन्यांनी घेण्यात यावी.

३. ज्या प्रकरणी शासकीय अधिकारी / कर्मचाऱ्यावर बेहिशोबी मालमत्ता, नैतिक अधःपतन, लाच-लुचपत, खून, खुनाचा प्रयत्न, बलात्कार या व या सारख्या गंभीर प्रकरणात फौजदारी गुन्हा दाखल झाल्यामुळे निलंबनाची कारवाई करण्यात आली असेल अशा प्रकरणी निलंबनाच्या दिनांकापासून एका वर्षांनंतर प्रकरण संबंधित निलंबन आढावा समितीसमोर विचारार्थ सादर करण्यात यावे.

अ) असे प्रकरण निलंबन आढावा समिती समोर सादर करण्यापूर्वी संबंधित अधिकारी/कर्मचारी यांच्या विरुद्ध विभागीय चौकशी चालू करण्यासंदर्भात (चालू करावी किंवा आवश्यकता नाही)

विभागीय चौकशी नियुमपुस्तिका मधील परिच्छेद ४.२ मधील तरतूदीनुसार शिस्तभंग विषयक प्राधिकारी यांच्या स्तरावर जाणीव पूर्वक निर्णय घेण्यात यावा.

ब) वरील प्रमाणे जेथे विभागीय चौकशी चालू करण्याबद्दल निर्णय घेतला असेल तेथे संबंधितांवर दोषारोप पत्रे बजावण्यात यावीत व त्याबाबतची सद्यःस्थिती नमूद करून प्रकरण निलंबन आढावा समिती समोर सादर करण्यात यावे.

क) ज्या प्रकरणात विभागीय चौकशी करावयाची आवश्यकता नाही असे सक्षम प्राधिकाऱ्याचे मत झाले असेल तेथे त्याबाबतची सविस्तर कारणमीमांसा नमूद करून असे प्रकरण निलंबन आढावा समिती समोर सादर करण्यात यावे.

ड) (i) एकाच प्रकरणात एकाच विभागातील एकापेक्षा अधिक अधिकारी व कर्मचारी गुंतलेले असून ते निलंबित असतील तर अशा प्रकरणात त्या सर्व अपचाऱ्यांपैकी वरिष्ठतम अधिकाऱ्याच्या निलंबनाचा आढावा घेण्यास सक्षम असलेल्या समिती समोर त्या प्रकरणातील सर्वच अधिकारी/ कर्मचारी यांचा प्रस्ताव एकत्रितपणे मांडण्यात यावा जेणेकरून, एकाच प्रकरणातील अधिकारी / कर्मचारी यांच्या पुनःस्थापनेबाबत समान निर्णय घेणे निलंबन आढावा समितीस शक्य होईल.

(ii) एकाच प्रकरणात एकापेक्षा अधिक विभागातील अधिकारी व कर्मचारी गुंतलेले असून ते निलंबित असतील तर अशा प्रकरणात त्या सर्व अपचाऱ्यांपैकी वरिष्ठतम अधिकाऱ्याच्या निलंबनाचा आढावा घेण्यास सक्षम असलेल्या समिती समोरच त्या प्रकरणातील सर्वच अधिकारी/ कर्मचारी यांचा प्रस्ताव एकत्रितपणे **वरिष्ठतम अधिकाऱ्यांच्या विभागामार्फत** निलंबन आढावा समिती समोर सादर करण्यात यावा. जेणेकरून एकाच प्रकरणातील अधिकारी / कर्मचारी यांच्या पुनःस्थापनेबाबत समान निर्णय घेणे निलंबन आढावा समितीस शक्य होईल.

इ) एकदा निलंबन आढावा समितीसमोर ठेवण्यात आलेल्या प्रकरणात काही बदल/ प्रगती झाली असेल तरच ते प्रकरण पुन्हा निलंबन आढावा समितीच्या लगतच्या पुढील बैठकीत विचारार्थ ठेवता येईल अन्यथा असे प्रकरण ६ महिन्यांनंतर सक्षम प्राधिकाऱ्यास निलंबन आढावा समितीसमोर सादर करता येईल.

४. निलंबन आढावा समितीने, प्रकरणांचा आढावा घेताना पुढील बाबी विचारात घ्याव्यात.

अ) फौजदारी गुन्हा दाखल झालेल्या प्रकरणात न्यायालयात दोषारोप पत्र / अभियोग दाखल झाल्यानंतर दोन वर्षांच्या कालावधीत प्रकरणाचा निकाल लागला नसेल तर अशा प्रकरणी निलंबन संपुष्टात आणून अकार्यकारी पदावर नियुक्ती देण्याची शिफारस संबंधित निलंबन आढावा समिती करू शकते.

ब) ज्या ठिकाणी न्यायालयात दोषारोप पत्र / अभियोग दाखल होऊन २ वर्षांचा कालावधी झालेला नसेल किंवा दोषारोप पत्र / अभियोग दाखल झालेला नसेल अशा प्रकरणी निलंबन आढावा समितीने खालील बाबी विचारात घेऊन उचित शिफारस करावी.

- (i) विभागीय चौकशांतील/न्यायालयात दाखल झालेल्या दोषारोपपत्रातील दोषारोपाचे गांभीर्य, स्वरूप व व्याप्ती तसेच, तो सिद्ध झाल्यास होऊ शकणारी कमाल शिक्षा.
- (ii) निलंबनाचा कालावधी.
- (iii) फौजदारी गुन्ह्याच्या संदर्भात सक्षम न्यायालयात अभियोग दाखल करण्याच्या प्रक्रियेची सद्यःस्थिती.
- (iv) संबंधिता विरुद्ध चालू असलेली विभागीय चौकशी/ न्यायालयीन कार्यवाही/दोषारोप पत्र सादर करण्याच्या कार्यवाहीत विलंबास संबंधित अपचारी जबाबदार आहे किंवा कसे ?
- (v) संबंधित अधिकारी / कर्मचाऱ्यांचा त्यापूर्वीचा सेवा तपशील व सक्षम प्राधिकाऱ्याचे मत.
- (vi) संबंधित अधिकारी / कर्मचाऱ्यांस अदा करण्यात येणाऱ्या निर्वाह भत्त्याची टक्केवारी व रक्कम.

५. उपरोक्त परिच्छेद २ (अ) (i) येथील निलंबन आढावा समिती आपली शिफारस मा. मुख्यमंत्री यांना सादर करेल. तर, परिच्छेद २ (अ) (ii) येथील निलंबन आढावा समिती आपली शिफारस संबंधित कर्मचाऱ्याचा नियुक्ती प्राधिकारी / शिस्तभंग विषयक प्राधिकारी यांना करेल. सदर शिफारशीला संबंधितांची मान्यता प्राप्त झाल्यानंतर सक्षम प्राधिकाऱ्यांनी त्यानुसार आवश्यक कार्यवाही करावी. मात्र, ज्या प्रकरणी अपचाऱ्याला, त्याच्याविरुद्धचे फौजदारी प्रकरण खटला/अपील/विभागीय चौकशी प्रलंबित असताना पुनःस्थापित करण्याचा निर्णय झाला असेल, त्या प्रकरणी अशा अधिकारी/ कर्मचाऱ्याला अकार्यकारी व जनसंपर्क येणार नाही अशाच पदावर नियुक्ती देण्याची तसेच, प्रकरणाचा खटला/अपील/विभागीय चौकशी निकाल लागेपर्यंत अशा अधिकारी/ कर्मचाऱ्याची पदस्थापना अशाच पदावर राहिल याची खबरदारी सक्षम प्राधिकाऱ्यांनी घ्यावी.

६. न्यायालयात अभियोग दाखल झालेल्या निलंबित शासकीय अधिकारी/ कर्मचाऱ्याला सक्षम न्यायालयाने दोषमुक्त केले असेल तर सक्षम प्राधिकाऱ्याने, त्याला पुनःस्थापित करण्याबाबत निर्णय घ्यावा. कनिष्ठ न्यायालयाने दोषमुक्त केल्यानंतर शिस्तभंगविषयक प्राधिकारी यांनी वरिष्ठ न्यायालयात अपील दाखल केले असेल तरीदेखील अशा प्रकरणी संबंधित अधिकाऱ्यास वरिष्ठ न्यायालयाच्या न्यायनिर्णयाच्या अधीन राहून पुनःस्थापित करण्याची कार्यवाही करावी. असे प्रकरण निलंबन आढावा समितीकडे पाठविण्याची आवश्यकता नाही.

तथापि, ज्या प्रकरणी एखाद्या शासकीय अधिकारी / कर्मचार्यावर एकापेक्षा जास्त फौजदारी गुन्हे दाखल असतील व एका गुन्ह्यातून सदर शासकीय अधिकारी / कर्मचार्यास दोषमुक्त करण्यात आले असले तरी अन्य फौजदारी गुन्ह्याप्रकरणी कार्यवाही चालू असल्यास अशा शासकीय अधिकारी/कर्मचार्यांच्या बाबतीत वर विहित केल्यानुसार निलंबनाचा आढावा घेण्याबाबतची कार्यवाही करण्यात यावी.

७.अ) ज्या प्रकरणी शासकीय अधिकारी/ कर्मचार्याविरुद्ध वरील परिच्छेद ३ येथील कारणांव्यतिरिक्त केवळ महाराष्ट्र नागरी सेवा (शिस्त व अपील) नियम, १९७९ च्या नियम ८ अन्वये विभागीय चौकशी प्रस्तावित अथवा सुरू असल्याच्या कारणाने त्याला निलंबित करण्यात आले असेल अशा प्रकरणी, संबंधित सक्षम प्राधिकाऱ्यांनी निलंबनाच्या तारखेपासून ३ महिन्यांनी निलंबनाचा आढावा घ्यावा. आढाव्याअंती पुनस्थापित करण्याचा निर्णय प्रकरणपरत्वे गुणवत्तेनुसार शिस्तभंगविषयक प्राधिकारी यांच्या स्तरावर घेता येईल. ६ महिन्यांच्या कालावधीत विभागीय चौकशीच्या संदर्भातली कार्यवाही पूर्ण झाली नसल्यास अपचाराला चौकशीच्या कामात हस्तक्षेप करण्यापासून दूर ठेवण्याच्या उद्देशाने त्याची अन्यत्र अकार्यकारी पदावर बदली करण्याच्या अधीन त्याच्या निलंबनाचा आढावा घेऊन त्याला पुनस्थापित करण्याचा निर्णय प्रकरणपरत्वे गुणवत्तेनुसार शिस्तभंगविषयक प्राधिकारी यांच्या स्तरावर घेण्यात यावा. अशी कार्यवाही महाराष्ट्र नागरी सेवा (शिस्त व अपील) नियम, १९७९ च्या नियम ४(५)(क) मधील तरतूदीनुसार संबंधित प्राधिकरणास करता येईल.

ब) महाराष्ट्र नागरी सेवा (शिस्त व अपील) नियम, १९७९ च्या नियम १० खाली चौकशी प्रस्तावित/ सुरू असेल तर निलंबनाची कार्यवाही अपेक्षित/ समर्थनीय नाही याचीही सक्षम प्राधिकाऱ्यांनी नोंद घ्यावी. त्यामुळे, जेथे निलंबित शासकीय अधिकारी /कर्मचारी यांच्या विरुद्ध नियम १० खाली चौकशी करावयाचा निर्णय होईल अशा प्रकरणी त्या निर्णयासोबतच निलंबन संपुष्टात आणून अकार्यकारी पदावर नियुक्ती देण्याबाबतचा उचित निर्णय देखिल संबंधित शिस्तभंग विषयक प्राधिकारी यांच्या स्तरावर घेण्यात यावा.

क) वरील ७ (अ) व ७ (ब) येथील प्रकरणे निलंबन आढावा समिती समोर सादर करावयाची आवश्यकता नाही.

८. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक २०१११०१११४३२४१००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

११/१०/११

(पां. जो. जाधव)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

राज्यपालांचे सचिव,
मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव,

उप मुख्यमंत्र्यांचे सचिव,

सर्व मंत्री/राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव/स्वीय सहायक,

मुख्य सचिव/अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/ सचिव मंत्रालयीन विभाग,

* प्रबंधक, उच्च न्यायालय (मूळ न्याय शाखा), मुंबई,

* प्रबंधक, उच्च न्यायालय (अपील शाखा), मुंबई,

* प्रबंधक, लोक आयुक्त व उप लोक आयुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई,

* सचिव, महाराष्ट्र विधानसभा सचिवालय, मुंबई,

* सचिव, महाराष्ट्र विधानपरिषद सचिवालय, मुंबई,

* सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई,

* सचिव, राज्य निवडणूक आयोग, मुंबई,

सर्व मंत्रालयीन विभाग,

सामान्य प्रशासन विभागातील सर्व कार्यासने,

निवड नस्ती,

* पत्राने